

317 430 Кіровоградська обл.
Мала Виска
Вул. 40 річчя жовтня №6
Мельник Надія Федорівна

[С.1]

Добрий день дорога редколегія газети «Сільські Вісті».

«Газету Сільські Вісті» передплачую вже декілька років. Не думала писати, але мабуть треба написати і мені, бо прийшлося пережити – 33 рік.

Я часто читаю всі замітки про голод-33 року а в моїй пам'яті повстає та картина, наче це було вчора. Я народилася в селі Батьки, Опішнянського р-ну. Полтавської обл. 14 липня 1927 року. Отже мені було майже 6 років.

Батько мій – Федір Леонтійович, до колективізації працював ковалем у своїй кузні, а в селі ця професія була дуже у пошані. Крім того мій батько випишував літературу по техніці і в 30х роках змайстрував радіо. Правда слухати доводилося через навушники. До батька забиралося багато односельців.

Потім у 1930 році, якісь бандіти просили, щоб батько зробив з гвинтівки обріз. На це батько не пішов. І от з 7 на 8 березня 1931 р. підпалено серед ночі хату. Під час пожежі батьки встигли нас двох дітей винести з хати, а все остальне в хаті згоріло. І в тяжкі роки мама часто згадувала, що багато хліба тоді згоріло в коморі, що було зроблено під одним дахом з хатою.

Після пожежі батько ще деякий час займався ковалюванням, але в 1932 р. купив хату в центрі села, а кузню прийшлося розібрати, бо далеко була від дому.

Батько засівав свою ділянку хлібом. Хліб уродив хороший. І от з 1932 на 1933 р. взимку приїхали «червоні бригади» і забрали весь хліб до грама. А сім'я уже з пяти чоловік залишилася без крихти хліба.

«Добре» що на горищі хати від старого господаря лишилися пусті кукурудзяні кагани та кісточки з вишень. Приходить весна 33 р. їсти зовсім немає чого.

[С.2]

Батько завіз до млина, попередньо побиті, пусті качани з кукурудзи і перемолов їх. А мама зняла золотий хрестик і сережки і віднесла в «Торгсін» - обміняла на муку. Щоб не з'їсти швидко муку, бо було дуже мало, мама добавляла масу з мелених качанів і пекла «маторженики». Тепер ті «маторженики» і свині не їстимуть.

Прийшлося здати в «торгсін» самовар – білий блискучий, з якого металу я не знаю. Знову трохи муки і щоб не з'їсти її мигом – довелося чухрати листя з липи, рвати цвіти конюшини і все це добре сушити в печі, а потім товкти в ступі і домішувати в муку.

Получалася зелена маса, що січас би і свині не їли.

Була в мене подружка Маня Бабенко в неї нестало батьків. Прийде до нас гратись мама було і їй дасть того «маторженика». Потім десь не стало Мані. Пройшов деякий час і мама розповіла, що Маню з'їла Китришка Варка, жила собі одинока жінка. Після того, як узнали таку новість, що людина з'їла людину мама мене не пускала з двору нікуди.

І от настав час жнив. Крадучись уночі батьки з свого поля нарізали колосків, вночі обмолотили в хаті, і в погребі на жорнах змололи те жито.

Наутро спекла мама хліба і хлібину віднесла до свого батька, мого діда Окари Сили [?].

Дід був дуже виснажений голодом. І двоє його синів Коля і Митя і дочка Пріська. Мама розрізала хлібину на четверо і дала кожному по куску хліба. І сказала, щоб їли потрошку, щоб не полопали кишки. Але дід мабуть втратив розум з голоду, бо мигом з'їв свій кусок хліба, а як мама

[С.3]

II

вийшла з хати він відняв хліб у двох менших – у Колі і Миті. З'їв і той хліб, а вночі нестало діда Сили. Хлопці теж трошки пожили і померли. Вижила лише тітка Пріська. З самої весни і до жнив по селі тільки й було чути, що вмер Іван, чи Степан. Але не казали вмер – а казали: здох, бо люди падали на ходу хто під тином на дорозі, хто в хаті.

Попрацювавши трохи в колгоспі батько продав хату в селі і виїхав в районний центр. Пішов робити в МТС електрослюсарем. У селі він не зміг нас прокормити, бо писали паличку за виход, а на паличку, що бог дав.

Пропрацював батько в МТС до початку війни. Потім евакуація, підірване здоров'я і смерть настигла у грудні 1941 р. в с. Катерино-Микольське (нині Катеринівка) Харківської області.

Спасибі тим добрим людям на Харківщині, що не дали нам загинути. Як ішли сусіди по соняшничиння на топливо – кликали і нас. Ми з мамою наносили топлива з поля на своїх плечах на цілу холодну зиму 1941-42 р.р.

І дарма що ми приїхали в жовтні 1941 р. наша сім'я з 5 дітей і мами перезимувала. Хоч і не великі достатки були, але хліб був.

Спасибі голові сільради Шевцову і голові колгоспу им. Ільїча Шкарупеті Д.В. які піддержували нашу сім'ю в важку годину матеріально.

А повернувшись у своє рідне село Батьки знову довелося пережити голод 1946—47 рр. Був недорід через засуху, але до засухи ще те, що з комори вигребли все до грама для виконання плану хлібоздачі. На підприємствах давали пайок, а в селі ніякого пайка, ще треба було здати державі 40 кг. мяса, і яєць не пам'ятаю 150 чи 200 шт з двору.

А для Франції знайшлося 56 000 тонн пшениці, яку

[С.4]

Передали в 1946-47 рр., а що на Україні був голод нашому Батькові Народному не було діла. Було таке время, що не було їсти по 3-4 дні ні крихти. І це не тільки в нашій сім'ї, а майже у всіх селян.

Яке було щастя коли голова колгоспу було випише 8 кг. прілої квасолі або кл.8 посліду.

Весною мама була кухаркою в тракторній бригаді. Що вона могла нам дати. Приносила кусок хліба на гурт (сама не їла) та лушпиння від картоплі.

А неділь за дві до жнив нестало нічого з продукції: сестра Віра з подружкою носили з долини щавіль (не кінський) а дикий, який ми сіємо січас для борщу. З нього мама нам пекла знову «маторженики».

А старші люди запомнили, як у 1929 році один хазяїн закопав на зиму картошку в яму, бо в погребі не хватило місця. А весною, як глянув, що вона погнила, знову загорнув не став і перебирати.

І от згадали в 1947 р. Чоловіки відкопали яму і начали приглатать, щоб ішли на ту гнилу картошку. Я скинула спідничку і нагребла в неї скільки змогла донести. Бульби картоплі залишилися вкупі, не розсіпалися. Крозмал мав якійсь рудий відтінок і смердючий, але довелося їсти, бо до жнив, що було можна вмерти, було ще довгих два тижні.

[С.5]

III

І кожен селянин, хто почув за ту картошку ішов до тієї ями і дякував тому хазяїну, що закопав її в 1929 р. бо було чим хоч трохи перебить голод.

І настав той час, коли мама нарізала колосків, висушила, змолотила, а ми з сестрою на жорнах змололи на крупу. І який то був добрий куліш, та які добрі були перші жітні коржі?

І згадується як хлопчачи та дівчатка, що були старші нас учили яке зілля можна їсти. (Це знову за 1933р) Доводилось їсти коріння лопухів, стебло стегнійки, стебло молочаю, коріння лоцьків. Все пережили.

Ще як живий батько був, то в нас малих розум до того не доходив – щоб розпитати – хто ж зробив голодовку 33 р. Мама завжди говорила, якби в людей хліб не відняли, не викачали, голодовки не було б.

Тож виходить, що уряд на чолі з нашим батьком народним таке лихо зробили нашому народові. А завжди прикривалися, що вони вірні Ленінці.

Якби Ленін знав, що вони так глумляться з народу? Та ще ним і прикриватимуться.

Ще заставляли нас школярів співати пісню:

У країні Сталіна, у країні Рад
ми ростем зростаємо, як зелений сад
з піснею про Сталіна, починаєм день
кращих ми не знаємо на землі пісень

[С.6]

А в підручниках з історії в 4 класі заставляли замалювати портрет Постишева, а де було написано про Ягodu та Якіра там повичеркували, бо вороги народу.

А батькової сестри – чоловіка взяли, яка ворога народу, бо в 1937 р. не було де купити з метр ситцю. Люди вставали в 1⁰⁰ годину ночі і займали чергу за тим ситцем. А дядько візьми та й спитай, що там дають у крамниці? А одна жінка і показала ситець червоного кольору. Дядько й сказав «Дурак червоному рад» і за прийшлося відсидіти 8 довгих років у лагерьх для політв'язнів. А що сім'я пережила, то один бог знає?

Отак була «поставлена дисципліна». Не смій і слова сказати необдумавши. А Лазер Мойсійович і нині здоровствує. Хочби де на старості його виселили в тундру, або до білих ведмедів, а не там місце в Москві.

Все!

З повагою Мельник Надія Федорівна

20/II 1989 р.

Може це пустий звук. Бо вже і так багато написали люди за своє горе. Але щоб цього більше не повторилося.